

Список використаних джерел

1. Глеб О. В. Формування у старшокласників умінь інтерпретувати ліричні та ліро-епічні твори української літератури : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Київ, 2016. 277 с. URL : <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/14184/1/ДИСЕРТАЦІЯ%20ГЛЕБ%20О.В.pdf> (дата звернення: 27.05.2026).
2. Інтерпретація (літературознавство). Вікіпедія : вільна енциклопедія. URL : [https://uk.wikipedia.org/wiki/Інтерпретація_\(літературознавство\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Інтерпретація_(літературознавство)) (дата звернення: 28.05.2026).
3. Шалагінов Б. Б. Науковий та «шкільний» аналізи художнього тексту. Всесвітня література в середн. навч. закл. України. 2004. № 6. С. 6–9. URL : <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/6cd0e0d4-93b2-46d5-9496-517a950538c3/content> (дата звернення: 26.05.2026).

Вікторія ЩЕРБАТЮК,

*завідувач відділу мовно-літературної
та мистецької освіти Донецького ОблППО*

Тетяна КОВАЛЬОВА, Наталія МЕЛЬНИКОВА,

*методисти відділу мовно-літературної
та мистецької освіти Донецького ОблППО*

МИСТЕЦТВО В МІЖПРЕДМЕТНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ: МЕТОДИЧНІ ОРІЄНТИРИ ДЛЯ ВЧИТЕЛЯ / ВЧИТЕЛЬКИ

Сучасна мистецька освіта дедалі виразніше виходить за межі окремого навчального предмета. Мистецтво сьогодні не можна розглядати лише як сферу естетичного сприймання, творчої діяльності чи ознайомлення з художніми творами. Воно стає особливим способом пізнання світу, мовою діалогу між культурами, епохами, науками, особистим досвідом учня / учениці й суспільними викликами. Саме тому міжпредметність у мистецькій освіті є не додатковою прикрасою уроку, а важливим методичним принципом, який допомагає учнівству бачити цілісну картину світу.

Для вчителя / вчительки мистецтва міжпредметний освітній простір відкриває широкі можливості. Через живопис, музику, архітектуру, театр, кіно, дизайн, декоративно-ужиткове мистецтво можна говорити про історію, літературу, мову, математику, природничі науки, технології, громадянську освіту, етику, екологію. Мистецький твір здатний стати точкою входу до складної теми, емоційним ключем до її розуміння, інструментом осмислення фактів, подій і явищ. Там, де звичайне пояснення іноді залишається абстрактним, мистецтво робить зміст видимим, відчутним, особистісно значущим.

Міжпредметність у мистецькій освіті не означає механічного поєднання кількох предметів в одному уроці. Йдеться не про ситуацію, коли до теми з мистецтва просто «додають» історичну довідку, літературну цитату чи математичний факт. Справжня інтеграція виникає тоді, коли різні галузі знань допомагають глибше зрозуміти художній образ, явище культури, авторський задум, естетичну ідею або творчу проблему. У центрі такого підходу перебуває смисл, який учень відкриває через взаємодію різних способів пізнання.

Особливо важливо це для дистанційного навчання. Онлайн-формат вимагає від учителя / вчительки, окрім добору якісного змісту, ще й продуманого способу його подання. Школярі, які навчаються дистанційно, швидко втрачають увагу, якщо заняття перетворюється на пасивний перегляд презентації чи прослуховування пояснення. Мистецтво в міжпредметному просторі дає змогу зробити дистанційний урок візуально насиченим, емоційним, інтерактивним і діяльним. Через зображення, звук, відео, цифрову дошку, онлайн-галерею, спільну мапу ідей, віртуальну екскурсію, мініпроект або творчу рефлексію учень / учениця отримує інформацію та взаємодіє з нею.

Міжпредметна інтеграція мистецтва з різними навчальними дисциплінами є одним із важливих напрямів сучасної освіти, що відповідає концепції Нової української школи та потребам компетентнісного навчання. Тому особливого значення набуває професійний розвиток учителя / вчительки мистецтва, спрямований на опанування інтегративних методик, цифрових технологій та сучасних педагогічних підходів. Підвищення кваліфікації педагогів сприяє розширенню можливостей для поєднання мистецтва з українською мовою чи літературою, історією, математикою, географією, біологією, іноземними мовами, інформатикою та іншими навчальними дисциплінами.

Відділ мовно-літературної та мистецької освіти Донецького ОблІППО пропонує низку освітніх програм для підвищення кваліфікації, зокрема: «Формування етномистецької компетентності учнівства НУШ», «Мистецтво в цифровому форматі: шляхи впровадження технологій в освітній процес», «Нейромережі на уроках: від розуміння до застосування», «Мистецька освіта в профільній школі: сучасні підходи до викладання», «Цифрові рішення для ефективного викладання мистецтва», «Мистецтво навчати по-новому: сучасні стратегії, підходи, інструменти». Навчання за такими напрямами дозволяє педагогам удосконалювати професійні компетентності, опановувати сучасні цифрові та інтегративні технології навчання, упроваджувати інноваційні підходи до викладання мистецьких дисциплін і ефективно адаптувати освітній процес до потреб сучасного учнівства. Крім того, зазначені напрями професійного розвитку допомагають учителям реалізовувати міжпредметну інтеграцію, упроваджувати сучасні методичні стратегії та формувати в учнів ключові компетентності відповідно до концепції Нової української школи.

Важливим складником реалізації міжпредметної інтеграції мистецтва з різними навчальними дисциплінами є професійна взаємодія педагогів та їхня участь у сучасних формах методичної роботи. Відвідування вебінарів, творчих студій, форумів, онлайн-зустрічей і професійних апгрейдів сприяє обміну досвідом щодо впровадження інтегрованого навчання, ознайомленню з новітніми освітніми тенденціями та пошуку ефективних шляхів поєднання мистецтва з мовно-літературною, історичною, математичною, природничою та технологічною освітніми галузями.

Особливого значення набувають творчі студії, методичні консультації і майстерки, спрямовані на вивчення та впровадження сучасних інтегративних методик, що забезпечують поєднання мистецтва з різними навчальними дисциплінами. Зокрема, діяльність творчої студії «Мистецький простір: інструменти, ідеї, перспективи» (Заняття 2. «Мистецтво без меж: міжпредметна інтеграція як простір творчості та компетентностей»), професійного апгрейду «Шлях до майстерності: інтеграція, інновації, креативність» та консультативного простору «Мистецька освіта: методичні ідеї і фахові орієнтири» сприяє поширенню ефективного педагогічного досвіду, розвитку професійної компетентності вчителів та вдосконаленню практичних навичок використання сучасних методів, форм, онлайн-інструментів у міжпредметному інтегрованому навчанні.

Участь педагогів у форумах, конкурсах і фестивалях є важливим чинником розвитку міжпредметної інтеграції мистецтва. Такі професійні заходи створюють умови для обміну перспективним педагогічним досвідом, популяризації інноваційних ідей, сучасних методик та інтегративних освітніх технологій. Під час професійної взаємодії вчителі мистецтва мають можливість презентувати практики поєднання мистецтва з українською мовою та літературою, історією, математикою, природничими науками, інформатикою та іншими освітніми галузями.

Важливим напрямом розвитку міжпредметної інтеграції мистецтва в сучасній школі є організація творчих освітніх ініціатив, фестивалів та діяльність професійних спільнот педагогів. З метою реалізації педагогічних ідей учителів мистецьких дисциплін відділ мовно-літературної та мистецької освіти щорічно проводить обласний фестиваль етнічних та національних мов і культур «Мови різні – душа одна», фестиваль «Агенти сучасної мистецької освіти». Такі заходи сприяють розвитку міжпредметної інтеграції, а також формуванню в учнів культурної обізнаності, толерантності й поваги до національного та світового культурного надбання і цілісного сприйняття різних галузей знань.

Особливу роль у впровадженні інтегративного підходу відіграють творчі групи педагогів, які є осередками інноваційної діяльності, професійної взаємодії та генерації нових освітніх ідей. Робота таких груп сприяє створенню сучасних методичних матеріалів, інтегрованих завдань, творчих проєктів і дидактичних ресурсів для поєднання мистецтва з різними освітніми галузями. Зокрема, діяльність творчої групи зі створення опорних карток з мистецтва для учнів 9 класу забезпечує можливість удосконалення освітнього процесу, використання інтерактивних методів та впровадження інноваційних форм роботи. Такі матеріали сприяють реалізації міжпредметної інтеграції, оскільки дозволяють поєднувати мистецтво з різними навчальними дисциплінами.

Мистецтво природно поєднує різні виміри людського досвіду. У картині може «жити» історична епоха, у музиці – ритм часу, у театральній сцені – конфлікт цінностей, у народній вишивці – пам'ять роду, у дизайні – математична логіка форми, у кіно – синтез літератури, музики, образотворчості, технологій і соціального контексту. Тому міжпредметна інтеграція в мистецькій освіті має спиратися на саму природу мистецтва як синтетичного явища.

Наприклад, вивчаючи архітектуру готичного собору, учні можуть одночасно говорити про історію

Середньовіччя, християнську символіку, геометрію простору, фізику світла, роль вітража, музику органа, літературні образи собору в художніх текстах. Але важливо, щоб усі ці зв'язки працювали на пошук відповіді: як архітектура передає світогляд епохи? Тоді урок не розпадається на окремі повідомлення, а вибудовується як дослідження цілісного культурного явища.

Так само тема кольору може поєднати мистецтво, фізику, психологію, літературу, дизайн і медіаграмотність. Учні можуть досліджувати, як колір виникає з погляду науки, як він впливає на емоції, як використовується в рекламі, як працює в живописі, кіно, книжковій ілюстрації, національній символіці. У такому разі мистецтво стає простором зустрічі знань, почуттів і смислів.

Щоб міжпредметна інтеграція на уроках мистецтва була змістовною, а не формальною, учителю / учительці варто спиратися на кілька важливих методичних орієнтирів. Перший методичний орієнтир – рух від теми до проблеми. У міжпредметному уроці важливо не просто назвати тему, а сформулювати проблемне запитання, яке потребує звернення до різних галузей знань. Наприклад, замість теми «Пейзаж у живописі» можна запропонувати запитання: «Як природа стає мовою людських почуттів?». Такий підхід дає можливість поєднати живопис, музику, поезію, екологічну свідомість, особистісну рефлексію учнів.

Другий орієнтир – опора на художній образ. Міжпредметність не повинна витіснити мистецьку складову уроку. Центром залишається твір мистецтва, художній образ, творча дія, естетичне переживання. Історичні, літературні, природничі чи технологічні відомості мають допомагати учневі / учениці глибше побачити, почути, зрозуміти й інтерпретувати мистецьке явище.

Третій орієнтир – діяльнісний характер навчання. Учень / учениця має не лише слухати про зв'язки мистецтва з іншими предметами, а й самостійно їх вивчати. Для цього доцільно використовувати дослідницькі завдання, творчі мініпроекти, візуальні порівняння, цифрові колажі, інтерактивні карти, мистецькі щоденники, роботу з репродукціями, музичними фрагментами, відеоматеріалами, віртуальними музейними колекціями.

Четвертий орієнтир – особистісна значущість. Міжпредметний зв'язок стає дієвим тоді, коли учень / учениця бачить у ньому сенс для себе. Запитання «Що це означає для мене?», «Де я бачу це у своєму житті?», «Як цей художній образ допомагає мені зрозуміти сучасність?» мають бути природною частиною уроку мистецтва. Мистецтво навчає знати, відчувати, співпереживати, інтерпретувати, висловлювати власну позицію.

П'ятий орієнтир – цифрова доцільність. У дистанційному навчанні цифрові інструменти мають не замінювати педагогічну ідею, а підтримувати її. Онлайн-дошка, презентація, відеофрагмент, інтерактивне опитування, віртуальний музей, генеративний штучний інтелект, спільний документ чи ментальна карта будуть ефективними лише тоді, коли вчитель / вчителька чітко розуміє, для чого вони використовуються: для актуалізації, спостереження, порівняння, інтерпретації, творчої роботи, рефлексії чи оцінювання.

Реалізувати міжпредметний підхід на уроках мистецтва допомагають різні моделі інтеграції, кожна з яких відкриває для учнів новий спосіб бачення художнього явища. Однією з найпростіших і водночас ефективних моделей є модель «мистецтво + історія». Вона допомагає учням зрозуміти твір як відображення певної епохи, суспільних ідей, духовних пошуків, культурних змін. Наприклад, аналізуючи мистецтво бароко, учні можуть досліджувати, як динаміка форми, контраст світла й тіні, емоційна напруга відображають світовідчуття людини XVII століття. Завдання може звучати так: «Розгляньте репродукцію барокового твору й визначте, які ознаки епохи в ньому «зашифровані»: рух, драматизм, урочистість, контраст, театральність». Вивчення козацьких пісень, духовної музики або творів композиторів певного часу сприяє усвідомленню зв'язку мистецтва з історичними подіями та національною ідентичністю. Аналіз музичних творів як «емоційних документів» епохи допомагає краще сприймати історичний матеріал та розвиває емоційний інтелект. Практичне втілення в освітній процес закладу освіти вивчення мистецтва на основі навчального матеріалу історії України «сприяє формуванню умінь виділяти історичне джерело у творах мистецтва, правильно узагальнювати та оцінювати одержану інформацію про історичну епоху та глибокі корені мистецтва України, засвоєну із різних художньо-історичних джерел, спільно формує логічно-образне мислення учнів та художньо-історичну картину світу» [2].

Модель «мистецтво + література» відкриває можливості для роботи з образом, сюжетом, настроєм, символом, метафорою. Учні можуть зіставляти поетичний і живописний пейзаж, музичний і літературний образ героя, театральну інтерпретацію драматичного твору, ілюстрацію й авторський

текст. Наприклад, під час вивчення теми «Образ моря в мистецтві» можна поєднати мариністичний живопис, музичні твори, поетичні тексти, фрагменти кіно. Центральне запитання: «Чому той самий образ моря може передавати спокій, тривогу, свободу, небезпеку або мрію?». Інтеграція музичного мистецтва з українською мовою та літературою сприяє глибшому розумінню художніх образів, ритмомелодики тексту та емоційного змісту творів. Використання пісенних інтерпретацій поезій, наприклад, Тараса Шевченка, Лесі Українки та Василя Стуса допомагає краще відчувати інтонацію, емоційне забарвлення та авторський задум. Такий підхід розвиває мовлення, дикцію, образне мислення та читацьку культуру учнівства.

Модель «мистецтво + природничі науки» особливо цінна для розвитку спостережливості й розуміння зв'язку між красою та закономірностями природи. Колір, світло, симетрія, ритм, форма, пропорція, звук, матеріал – усе це має як мистецький, так і науковий вимір. Наприклад, тема «Світло в живописі» може поєднати мистецтво й фізику: учні досліджують, як художники передають джерело світла, тінь, рефлекс, прозорість, атмосферу. У дистанційному форматі можна запропонувати учням зробити фото предмета при різному освітленні й пояснити, як змінюється його сприйняття. Або, наприклад, здобувачі освіти можуть дізнатися, як частота та амплітуда звуку впливають на тон, а також як композитори використовують ці знання для створення музики [1].

Інтеграція музичного мистецтва з біологією та природознавством формує цілісне уявлення про навколишній світ та сприяє розвитку екологічного мислення. Аналіз музичних творів, пов'язаних із природними явищами та звуками живої природи, допомагає глибше усвідомлювати взаємозв'язок мистецтва й природи. Використання творчих проєктів, звукових досліджень та мультимедійних ресурсів підвищує пізнавальну активність і сприяє реалізації компетентнісного підходу.

Перспективним напрямом сучасної мистецької освіти є інтеграція мистецтва з географією, яка допомагає учням усвідомити, наприклад, взаємозв'язок музичної культури народів світу з природними умовами, традиціями та способом життя різних країн та регіонів. Використання музично-географічних проєктів, інтерактивних карт та дослідження фольклору різних країн сприяє розвитку культурної обізнаності, толерантності й творчих здібностей учнів.

Модель «мистецтво + математика» дає змогу побачити логіку композиції, симетрію, пропорції, орнамент, перспективу, геометричні структури. Учні можуть досліджувати золотий перетин, модульність архітектури, ритмічну організацію орнаменту, геометрію народної вишивки, симетрію в декоративному мистецтві. Або, наприклад, розглядати італійську ренесансну архітектуру чи картини, що ілюструють принцип «золотої пропорції» (як у роботах Леонардо да Вінчі) [1]. Інтеграція музики з математикою дозволяє досліджувати ритм, темп, музичні розміри та закономірності. У процесі навчання учні можуть аналізувати ритмічні структури, порівнювати тривалості нот та досліджувати симетрію в музичних творах. Такий підхід сприяє розвитку логічного мислення, аналітичних умінь та допомагає побачити практичне застосування математичних знань у творчій діяльності. Важливо, щоб математичний аспект не перетворював урок мистецтва на обчислення заради обчислення. Його завдання – допомогти зрозуміти, як порядок, пропорція й ритм створюють естетичну виразність.

Модель «мистецтво + технології» є особливо актуальною в умовах цифрової культури. Сучасний учень/учениця щодня взаємодіє з візуальним контентом: фотографіями, відео, мемами, рекламою, інтерфейсами, анімацією, цифровою графікою. Тому урок мистецтва має формувати візуальну грамотність, уміння аналізувати зображення, розуміти композицію, колір, шрифт, візуальні акценти, етичні аспекти створення і використання зображень. Тут доречними будуть завдання зі створення цифрового плаката, інфографіки, буктрейлера, відеоісторії, віртуальної виставки, артбуку, анімаційного етюд.

Модель «мистецтво + громадянська та соціальна освіта» дає можливість говорити про ідентичність, культурну спадщину, пам'ять, різноманіття, толерантність, права людини, відповідальність, екологічну культуру. Наприклад, тема «Мистецтво як голос пам'яті» може об'єднати монументальне мистецтво, плакат, фотографію, музику, документальне кіно, історію родини чи громади. Учні можуть створити мініпроєкт «Візуальна історія мого місця», «Мистецькі символи моєї громади», «Плакат, який говорить про важливе».

Значний освітній потенціал має інтеграція мистецтва з іноземними мовами. Виконання пісень англійською, німецькою або французькою мовами допомагає вдосконалювати вимову, слухове сприйняття і навички мовлення. Завдяки ритму та мелодії учні легше запам'ятовують лексику, граматичні конструкції та особливості іншомовної мовленнєвої комунікації.

Приклади завдань з міждисциплінарної інтеграції музичного мистецтва можна переглянути за

покликанням <https://drive.google.com/drive/folders/1zkKpCgn-IC7LkhmR2yawsmK33thiaMeX>.

У дистанційному навчанні важливо чітко продумувати структуру заняття. Урок може починатися з емоційного або візуального входу: репродукції, музичного фрагмента, короткого відео, цитати, фотофрагмента, хмари слів, інтерактивного запитання. Наприклад, учитель / учителька демонструє фрагмент картини й запитує: «Яку епоху ви відчуваєте в цьому зображенні? Які деталі підказують вам відповідь?». Такий початок активізує увагу й одразу налаштовує учнів на дослідження.

Наступний етап – спостереження й опис. Тут ефективною є стратегія See – Think – Wonder: що бачимо, що думаємо, про що хочемо запитати. Для уроків мистецтва вона особливо цінна, бо вчить не поспішати з оцінками, уважно розглядати деталі, будувати інтерпретацію на доказах. У дистанційному форматі учні можуть писати відповіді в чаті, на спільній дошці або в онлайн-формі.

Після цього варто перейти до міжпредметного розширення. Учитель / учителька пропонує історичний контекст, літературну паралель, наукове пояснення, музичний фрагмент, карту, схему, короткий текст або відео. Головне – не перевантажити учнів інформацією. Дистанційний урок потребує смислової економії: краще один влучний зв'язок, який відкриває глибину твору, ніж кілька випадкових фактів.

Далі доцільно організувати активну роботу учнів. Це може бути завдання в парах чи групах у сесійних залах: порівняти два твори, знайти ознаки епохи, створити асоціативну мапу, підібрати музику до картини, сформулювати запитання до автора, створити візуальний коментар, розробити мініекспозицію. Якщо робота відбувається асинхронно, учні можуть виконувати завдання в Google Документі, Padlet, Canva, презентації чи на інтерактивній дошці.

Завершення уроку має містити рефлексію. Для мистецької освіти важливо, щоб учень / учениця усвідомив / усвідомила не лише нову інформацію, а й власне переживання, зміну погляду, відкритий зв'язок. Можна запропонувати короткі фрази для завершення: «Сьогодні я побачив / побачила зв'язок між...», «Мене здивувало...», «Тепер я інакше дивлюся на...», «Цей твір допоміг мені зрозуміти...», «Мистецтво сьогодні стало для мене мовою...».

У дистанційному форматі міжпредметний підхід найкраще розкривається через практичні завдання, що поєднують аналіз мистецького твору, дослідження, цифрову взаємодію та творче самовираження учнів. Одним із дієвих завдань є «Картина як історичний документ». Учням пропонується репродукція твору, пов'язаного з певною епохою. Вони мають визначити, які деталі одягу, архітектури, побуту, жестів, кольорів, композиції допомагають зрозуміти час створення або зображену подію. Після цього учні формулюють висновок: «Про що ця картина може розповісти історично, а про що – мистецтвознавцю?».

Завдання «Музика до кольору» поєднує мистецтво, музику й психологію сприймання. Учні розглядають живописний твір і добирають до нього музичний фрагмент. Вони пояснюють свій вибір через темп, ритм, настрій, динаміку, кольірну гаму, композицію. У дистанційному форматі можна створити спільну «аудіогалерею» класу, де кожен учень залишає посилання на музичний фрагмент і короткий коментар.

Завдання «Геометрія краси» допомагає поєднати мистецтво й математику. Учні аналізують орнамент, архітектурну споруду або декоративну композицію, шукають симетрію, повтор, ритм, центр композиції, геометричні фігури. Після цього створюють власний цифровий орнамент, пояснюючи, які математичні принципи використали для досягнення естетичного ефекту.

Завдання «Один образ – різні мови мистецтва» спрямоване на розуміння міжмистецьких зв'язків. Учні досліджують, як певний образ – наприклад, весна, місто, дорога, мати, герой, самотність, свобода – представлений у живописі, музиці, літературі, кіно чи фотографії. Результатом може бути мініпрезентація, цифровий колаж або усний коментар за формулою: «У живописі цей образ передано через..., у музиці – через..., у літературі – через..., а для мене він означає...».

Завдання «Віртуальна виставка» добре працює як підсумковий мініпроект. Учні об'єднуються в групи й створюють онлайн-виставку на певну тему: «Мистецтво і природа», «Місто в мистецтві», «Людина в просторі культури», «Колір епохи», «Мистецтво говорить про мир», «Українські символи у візуальній культурі». Кожен експонат має супроводжуватися коротким коментарем: назва, автор, мистецькі особливості, міжпредметний зв'язок, власне запитання до глядача.

Завдання «Плакати соціального змісту» поєднує мистецтво, громадянську освіту, медіаграмотність і дизайн. Учні створюють плакат на актуальну тему: екологія, безпека в інтернеті, культурне різноманіття, збереження спадщини, доброчесність, взаємоповага. Важливо, щоб вони створили зображення і пояснили, як працюють композиція, колір, шрифт, символ, слоган і візуальний акцент.

У міжпредметному навчанні вчитель / вчителька мистецтва виступає не лише носієм знань про мистецтво. Він / вона стає модератором / модераторкою діалогу між творами, предметами, досвідом учнів і культурними контекстами. Учитель / вчителька також має дбати про баланс між свободою творчості й методичною чіткістю. Міжпредметний урок не повинен бути хаотичним. Учням потрібні зрозумілі інструкції, критерії, час на виконання, приклади очікуваного результату, можливість поставити запитання, простір для презентації роботи й рефлексії. У дистанційному форматі це особливо важливо, бо нечітке завдання швидко призводить до втрати мотивації.

Для організації дистанційної взаємодії вчитель / вчителька може використовувати різні цифрові інструменти, але їх вибір має бути педагогічно виправданим. Онлайн-дошки зручні для спільного аналізу зображень, створення асоціативних карт, збирання ідей, розміщення візуальних матеріалів. Сервіси для презентацій і дизайну допомагають створювати плакати, інфографіку, віртуальні виставки, колажі. Інтерактивні опитування доречні для швидкого емоційного входу, перевірки розуміння, рефлексії. Віртуальні музеї та цифрові колекції розширюють доступ до мистецьких творів, які складно побачити наживо.

Генеративний штучний інтелект (далі – ШІ) може бути корисним для створення ідей, візуальних ескізів, сценаріїв творчих завдань, порівняльних таблиць, описів стилів, але його використання потребує критичного супроводу. Учням важливо пояснювати, що ШІ не замінює власного бачення, мистецького аналізу й авторської позиції. Доцільно пропонувати завдання, у яких учні генерують зображення та аналізують його відповідність задуму, редагують промпт, порівнюють варіанти, пояснюють, які засоби виразності працюють, а які потребують уточнення.

Плануючи міжпредметний урок мистецтва, варто поставити собі кілька запитань. Який художній образ або мистецьке явище буде в центрі заняття? Яке проблемне запитання допоможе учням вийти за межі простого опису? Які предметні зв'язки справді поглиблюють розуміння теми? Яку дію виконуватимуть учні: спостерігатимуть, порівнюватимуть, досліджуватимуть, створюватимуть, презентуватимуть, оцінюватимуть? Який цифровий інструмент допоможе реалізувати задум? Як учні покажуть своє розуміння? Якою буде рефлексія?

Таке планування допомагає уникнути формальної інтеграції. Урок стає цілісним тоді, коли всі його елементи працюють на спільну мету: мистецький твір відкриває проблему, міжпредметні зв'язки поглиблюють її розуміння, діяльність учнів переводить знання в досвід, а рефлексія допомагає усвідомити особистий смисл.

Отже, мистецтво в міжпредметному освітньому просторі – це шлях до цілісного, живого й осмисленого навчання. Воно допомагає учням побачити, що знання не існують окремими «полицями», а взаємодіють між собою, як кольори в палітрі, голоси в хорі, лінії в композиції. Через мистецтво історія набуває обличчя, література – образу, наука – краси, математика – гармонії, технології – творчого сенсу, а особистий досвід учня – мови для вираження.

Для вчителя / вчительки мистецтва міжпредметність є можливістю розширити педагогічний простір, зробити уроки більш змістовними, сучасними й наближеними до реального життя. У дистанційному навчанні цей підхід набуває особливої цінності, адже дозволяє поєднати візуальність, інтерактивність, дослідницьку активність і творче самовираження. Мистецтво стає не просто предметом вивчення, а способом думати, відчувати, розуміти світ і відповідально діяти в ньому.

З огляду на актуальність міжпредметного підходу в мистецькій освіті рекомендуємо вчителям мистецтва:

1. Планувати урок мистецтва навколо смислового ядра. Обирати не просто тему, а ключову ідею або проблемне запитання, яке допоможе учням побачити зв'язок мистецтва з історією, літературою, наукою, технологіями, культурою та власним життєвим досвідом.
2. Добирати міжпредметні зв'язки методично доцільно. Використовувати лише ті історичні, літературні, природничі, математичні чи технологічні паралелі, які допомагають учням краще зрозуміти мистецьке явище й сформулювати власну інтерпретацію.
3. Організовувати активну діяльність учнів. Пропонувати завдання, у яких учні спостерігають, порівнюють, досліджують, аналізують, створюють цифрові колажі, мініекспозиції, віртуальні виставки, плакати, артбуки, музично-візуальні асоціації чи творчі коментарі.
4. Використовувати цифрові інструменти як засіб творчої взаємодії. Онлайн-дошки, віртуальні музеї, інтерактивні презентації, сервіси для дизайну, відео, аудіоматеріали та інструменти ШІ варто застосовувати тоді, коли вони підсилюють дослідження, візуалізацію, співпрацю чи рефлексію.

5. Підтримувати відкритість мистецького уроку до сучасності. Залучати теми, які близькі учням: цифрова культура, дизайн, кіно, фотографія, музичні відео, візуальні медіа, культурна спадщина громади, екологія, ідентичність, цінності та відповідальність.

Отже, міжпредметна інтеграція на уроках мистецтва має ставати способом глибшого пізнання художнього образу, культури й людини через осмислену взаємодію різних навчальних предметів. Саме в такому підході мистецтво розкриває свою справжню освітню силу: допомагає учням бачити зв'язки, мислити образами, відчувати смисли, творити й відповідально взаємодіяти зі світом.

Список використаних джерел

1. Коломієць Д., Бабчук Ю., Чадюк Г. Виховний потенціал інтеграції мистецтва в освітній процес. *Мистецтво в культурі сучасності : теорія та практика навчання*. 2024. № 3. С. 104–114.
2. Хребто Т. С. Технологія інтеграції змісту історії України та образотворчого мистецтва в середній школі. *Науковий огляд* : журнал. 2016. № 6 (27). С. 1–9.

Лілія ДЕНИСОВА, Ірина РИБАК,
*методисти відділу національного виховання,
позашкільної та громадянсько-історичної освіти
Донецького ОблІППО*

Ольга ЛАВРУТ,
*професор кафедри суспільно-гуманітарної
та медійної освіти Донецького ОблІППО,
доктор історичних наук, доцент*

СУСПІЛЬНІ ДИСЦИПЛІНИ В ОБ'ЄКТИВІ РЕАЛЬНОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ СПІЛЬНОТИ У 2026/2027 НАВЧАЛЬНОМУ РОЦІ

*Минуле дає нам коріння, сучасність –
випробування, майбутнє – відповідальність.
Місія вчителя історії – допомогти учням
усвідомити всі три виміри часу.*

2026–2027 навчальний рік є важливим етапом подальшої реалізації реформи «Нова українська школа», забезпечення якісної громадянської та історичної освіти в умовах суспільних трансформацій, воєнного стану й підготовки до впровадження профільної середньої освіти. Сучасна громадянська та історична освітня галузь покликана не лише забезпечити формування предметних знань, а й сприяти розвитку критичного мислення, медіаграмотності, дослідницьких умінь, історичної свідомості, національної ідентичності, громадянської відповідальності й демократичної культури учнівства.

Особливої актуальності набуває формування стійкості до інформаційних маніпуляцій, умінь аналізувати історичні джерела, оцінювати суспільні процеси та ухвалювати відповідальні рішення в умовах сучасних викликів. На цьому наголошував голова правління Обсерваторії Ради Європи з викладання історії в Європі (ОНТЕ) Ален Ламассур: «Ми звертаємося до історії, щоб зрозуміти сьогодення та те, як воно може вплинути на майбутнє. Але історією також можна маніпулювати, що має серйозні наслідки для прав людини та демократії. Сьогодні ми повинні запитати: як молодь у Європі готова почути історію свого походження? Обсерваторія народилася з потреби кожної країни знати, як реагувати на нові обставини, на постійний потік змін у складному світі, якісне викладання історії є важливою передумовою для встановлення демократичної культури в нашому європейському суспільстві» [1]. Зважаючи на те, що з 2025 року Україна приєдналася до Обсерваторії з викладання історії в Європі як повноправна держава-член, педагогічна спільнота Донеччини у 2026 році взяла участь у міжнародному опитуванні, присвяченому використанню вчителями методичних матеріалів, вебсайтів і баз даних у процесі підготовки та проведення навчальних занять з метою підготовки Загального звіту ОНТЕ щодо стану викладання історії в європейських країнах.

Наразі завершується здобуття учнями/ученицями освіти на рівні базової середньої (5–9 класи),